

SAŽETAK PRESUDE

BLOKHIN PROTIV RUSIJE OD 23. OŽUJKA 2016. GODINE ZAHTJEV BR. 47152/06

Povreda zabrane nečovječnog postupanja, prava na slobodu i prava na pošteno suđenje zbog prisilnog smještaja dvanaestogodišnjeg dječaka u ustanovu zatvorenog tipa

ČINJENICE

Podnositelju zahtjeva kao dječaku dijagnosticiran je poremećaj ADHD i poremećaj vezan za nekontrolirano mokrenje. Propisani su mu lijekovi i redovne konzultacije s neurologom i psihijatrom.

U nekoliko navrata, protiv podnositelja je bilo provođeno kriminalističko istraživanje zbog sumnje da je počinio neka kaznena djela, uključujući iznudu i razbojništvo. Međutim, kako zbog godina nije mogao biti kazneno odgovoran, nije pokrenut kazneni postupak.

U vrijeme kada je imao 12 godina podnositelj je uhićen i priveden u policiju, gdje je ispitan i obaviješten o tome da je optužen za iznudu devetogodišnjeg susjeda. Podnositelj je tvrdio da ga je policija prisilila da potpiše priznanje, koje je kasnije povukao kada je u postaju došao njegov djed (zakonski zastupnik).

Policijски odjel za maloljetnike utvrdio je da u je ponašanju podnositelja bilo elemenata kaznenog djela iznude, ali da se kazneni progon ne može poduzeti jer zbog dobi nije kazneno odgovoran. Međutim, okružni sud odredio je njegovo smještanje u centar za maloljetničku delinkvenciju (dalje: centar) na 30 dana, s ciljem da ga se odvрати od daljnjeg delinkventnog djelovanja i radi popravljanja njegovog ponašanja. Sud je utvrdio da je njegovog recentno delinkventno ponašanje utvrđeno izjavama devetogodišnjeg susjeda, njegove majke i izjave samog podnositelja. Smješten je u centar istog dana.

Podnositeljev djed prituživao se državnom odvjetništvu da je njegov unuk, maloljetnik koji boluje od psihološkog poremećaja, zastrašivan od policije i ispitan bez zakonskog zastupnika. Zaprimio je odgovor kako protiv podnositelja nije nikada pokrenut kazneni postupak zbog dobi, da nije ispitan u smislu kaznenog postupka, već je od njega zatraženo „objašnjenje“, zbog čaga nije bila obvezna prisutnost odvjetnika ili psihologa.

Podnositeljev djed prituživao se na nezakonitost smještaja u centar, ističući njegovu zdravstveno stanje.

Podnositelj je u svojim podnescima Sudu tvrdio da tijekom boravka u centru nije imao nikakvu zdravstvenu zaštitu u pogledu svojih dijagnoza. Pristup sanitarnom čvoru bio je ograničen, pa je morao trpjeti bol u mjestu i poniženje zbog nekontroliranog mokrenja. Svi pritvorenici boravili su tijekom dana u jednoj velikoj prostoriji i rijetko im je bilo dopušteno izaći. Prema svima se primjenjivala kolektivna kazna, a dva puta tjedno dvadesetero djece različite dobi i razine školovanja imalo je zajedničku nastavu.

Nakon 30 dana podnositelj je po puštanju iz centra hospitaliziran na tri tjedna.

PRIGOVORI

Podnositelj je na temelju članka 3. Konvencije prigovario na nehumane uvjete u centru i na neodgovarajuću zdravstvenu skrb. Prigovario je na temelju članka 5. Konvencije zbog povrede prava na slobodu, te na povrede prava na pošteno suđenje i obranu.

Vijeće Suda donijelo je dana 14. studenog 2013. godine presudu u kojoj je utvrdio povrede članaka 3., 5.stavak 1. i 6. stavak 1. i 3. Konvencije. Na zahtjev ruske Vlade predmet je podnesen na razmatranje Velikom vijeću Suda.

OCJENA SUDA

U odnosu na članak 3. Konvencije

Sud je utvrdio da je mjesec dana prije smještanja u centar podnositelju propisana medicinska terapija i redovite konzultacije s neurologom i psihijatrom, a da je neposredno nakon puštanja iz centra bio hospitaliziran tri tjedna. Osim toga, podnositeljev djed obavijestio je vlasti o njegovom zdravstvenom stanju na dan smještanja u centar. S druge strane, Vlada nije dokazala da je podnositelju tijekom tridesetdnevnog boravka pod isključivom vlašću države, koja ima obvezu zaštititi njegovo dostojanstvo i dobrobit, bila pružena zdravstvena njega koju je zahtijevalo njegovo zdravstveno stanje. Stoga je Sud utvrdio povredu članka 3. Konvencije.

U odnosu na članak 5. Konvencije

Sud je utvrdio da oduzimanje slobode podnositelju nije bilo u skladu s člankom 5. stavkom 1.(d) Konvencije prema kojem se maloljetnika može zatvoriti radi izricanja odgojne mjere nadzora. Naime, podnositelj je smješten u centar na temelju Zakona o maloljetnicima koji kao razlog smještaja u centar navodi da je riječ o privremenom smještaju do pronalaska trajnog rješenja, a ne radi „izricanja odgojne mjere nadzora“.

Smještaj podnositelja u centar stoga se nije mogao usporediti sa smještajem u odgojnu ustanovu zatvorenog tipa. Naime, smještaj u takvu ustanovu predstavlja posebnu, dugoročnu mjeru s ciljem pružanja pomoći maloljetnicima s ozbiljnim problemima. U slučaju podnositelja, ne može se tvrditi da mu je u roku od samo 30 dana mogao biti pružen smisleni odgojni nadzor, ili da se mogla postići promjena ponašanja ili da mu je mogao biti osiguran odgovarajući tretman i rehabilitacija.

Uz to, ni u jednoj sudskoj odluci o podnositeljevom smještaju ne navodi se da je smještaj bio radi „odgojne mjere nadzora“, već isključivo radi „promjene ponašanja“ i potrebe da se podnositelja spriječi u daljnjoj delinkvenciji, što nisu razlozi zbog kojih je dozvoljeno oduzimanje slobode maloljetnicima predviđeni člankom 5. stavkom 1. (d) Konvencije.

U odnosu na članak 6. Konvencije

Iako postupak prema podnositelju nije bio kvalificiran kao kazneni postupak prema ruskim zakonima, Sud je ocijenio da je provedeni postupak predstavljao kazneni postupak u smislu članka 6. Konvencije. Sud je pritom uzeo u obzir da su domaći sudovi kao temeljni razlog za njegov smještaj u centar naveli delinkventno ponašanje, i pritom su se pozvali na utvrđenja iz predistražnog kaznenog postupka. Nadalje, smještaj podnositelja u centar imao je jasne ciljeve: odvratanje od počinjenja novih djela i kažnjavanje.

Imajući u vidu činjenicu da podnositelj zbog dobi nije mogao biti kazneno odgovoran za djelo za koje je optužen, svaka mjera koju je protiv njega bilo potrebno poduzeti trebala je biti vođena njegovim najboljim interesom, na što upućuje niz međunarodnih dokumenata. Stoga je u trenutku odvođenja u policiju trebao imati barem jednaka prava kao i odrasli. Činjenica da je bolovao od psihičkog poremećaja činila ga je uz to i osobito ranjivim.

Nedvojbeno je da je podnositelj odveden u policijsku postaju bez objašnjenja. Nema naznaka da mu je rečeno da može nazvati djeda, odvjetnika ili drugu osobu od povjerenja koja bi bila uz njega za vrijeme ispitivanja. Sud nije prihvatio obrazloženje ruske Vlade da ruski zakon ne propisuje pravnu pomoć za maloljetnike koji nisu kazneno odgovorni tijekom ispitivanja u policiji kao opravdanje za propuštanje obveze da se podnositelju iznesu sve važne informacije i da mu se omogući pravno zastupanje.

Podnositelj se osjećao zastrašeno i ugroženo tijekom boravka i ispitivanja u policiji, a kasnije je i povukao priznanje kada je stigao njegov djed. Međutim, izjava o priznanju ne samo da je korištena u postupku, već je predstavljala osnovu, zajedno s iskazom devetogodišnjeg djeteta i njegove majke danima u predistražnom postupku, za utvrđenje da je podnositelj počinio djelo koje ima obilježja kaznenog djela iznude slijedom čega je smješten u centar. Zbog toga što tijekom ispitivanja u policiji nije imao pravnu pomoć podnositeljeva prava obrane time su bila nepovratno ugrožena, te postupak u cjelini nije bio pošten.

Konačno, Sud drži da je za poštenost postupka bilo važno u sudskom postupku ispitati žrtvu i njegovu majku, posebno kad se uzme u obzir za je podnositelj povukao svoje priznanje. Ovo je bilo važno tim više što je podnositelj bio maloljetnik, a postupak se odnosi na njegovo temeljno pravo na slobodu. Štoviše, žrtva i njegova majka nisu pozvani na ročište, za što nije uopće naveden razlog. Pritom podnositelj nije imao na raspolaganju nikakvo sredstvo kojim bi mogao nadomjestiti nemogućnost neposrednog ispitivanja svjedoka. Stoga su njegova prava obrane prekomjerno ograničena, na način koji nije u skladu s člankom 6. stavkom 3. Konvencije.

PRAVIČNA NAKNADA

7.500 eura na ime nematerijalne štete
1.910 eura na ime troškova postupka

Ovaj sažetak izradio je Ured zastupnika Republike Hrvatske pred Europskim sudom za ljudska prava. Sažetak ne predstavlja službeni dokument Europskog suda za ljudska prava te ne obvezuje taj Sud.

© Ured zastupnika Republike Hrvatske pred Europskim sudom za ljudska prava.